DINAMICA NUMERICĂ A POPULAȚIEI ÎN REGIUNEA GEOGRAFICĂ CENTRALĂ A REPUBLICII MOLDOVA ÎN PERIOADA 1989-2011

Conf. univ. doctor în geografie Vitalie Sochircă,
Universitatea de Stat din Moldova

The article is a study on population geodemographic dynamics in Central Geographic Region of the Republic of Moldova during 1989-2011. Identify patterns and trends in population dynamics and analyzing the general dynamics of the region and districts in the context of demographic transition theory. In the study were used the following methods: statistical-mathematical, graph-analytic and cartographic. The study includes various materials and information on the population dynamics and can be used for educational and practical purpose.

Scopul lucrării. Scopul principal al lucrării constă în determinarea caracteristicilor şi tendinţelor dinamicii numerice ale populației din Regiunea Geografică Centrală a Republicii Moldova, în contextul teoriei tranziției demografice.

Actualitatea şi importanţa studiului. Studierea populației prezintă importanță atât teoretică, cât şi practică, întrucât populația este o componentă dinamică şi necesită o analiză sistematică. Actualitatea studiului decurge din faptul că cunoaşterea dinamicii populației trebuie să stea la baza elaborării unor politici demografice, sociale şi economice efective.

Principalele **metode de cercetare** aplicate sunt: statistico-matematică, grafo-analitică, cartografică.

1. **Componența Regiunii Geografice Centrale (RGC).** Regiunea Geografică Centrală a Republicii Moldova este situată în partea centrală a țării şi cuprinde 11 raioane (Anenii Noi, Călăraşi, Criuleni, Dubăsari, Hâncești, Ialoveni, Nisporeni, Orhei, Străşeni, Telenești, Ungheni) şi Municipiul Chişinău. Suprafața totală a regiunii este de 10636 km² sau 31,4% din suprafața totală a țării, fiind cea mai mare regiune ca mărime din cele 4 ale Republicii Moldova. RGC cuprinde 560 de localități, dintre care: 19 aşezări urbane şi 15 sate din componența acestora, 306 sate-reşedință (centre de comună) şi 220 de sate din componența comunelor (*tabelul 1*).
2. **Cadrul natural.** RGC are un relief de podiş fragmentat, încadrându-se, în cea mai mare parte, în limitele Podişului Codrilor. Clima este temperat-continentală de tranziție, iar rețeaua hidrografică este relativ bogată. Sub raport pedo-biogeografic teritoriul constituie parte a zonei de silvostepă, iar peisajele dominante sunt cele silvice, pe soluri cenuşii şi brune şi doar în sectoarele periferice reprezentative sunt peisajele stepice, pe soluri de cernoziom.

Tabelul 1

Organizarea administrativă a RGC din Republica Moldova la 01.01.2012 [1]

	Municipii	**Oraşe**	**Sate din componența oraşelor (municipiilor)**	**Comune (sate-reşedință)**	**Sate din componența comunelor**	**Total localități**
R. Moldova	**5**	**60**	**40**	**917**	**659**	**1681**
RGC	**1**	**18**	**15**	**306**	**220**	**560**
Mun. Chişinău	1	6	2	12	14	**35**
Raioane:						
Anenii Noi	–	1	5	25	14	**45**
Călăraşi	–	1	1	27	15	**44**
Criuleni	–	1	2	24	16	**43**
Dubăsari	–	–	–	11	4	**15**
Hâncești	–	1	–	38	24	**63**
Ialoveni	–	1	–	24	9	**34**
Nisporeni	–	1	–	22	16	**39**
Orhei	–	1	–	37	37	**75**
Străşeni	–	2	2	25	10	**39**
Telenești	–	1	2	30	21	**54**
Ungheni	–	2	1	31	40	**74**

3. Dinamica numerică a populației. Populația RGC este rezultatul evoluției politice, sociale şi economice în cadrul țării noastre, marcate de numeroase perturbări. Analizând dinamica numerică a populației constatăm tendința generală de descreştere, de la 1766,6 mii în 1989 la 1688,3 mii în 2011 (*tabelul 2* şi *figura 1*). Astfel, începând cu anul 1989, se observă o uşoară creştere până în anul 1991, când atinge cota maximă de 1791,3 mii de persoane, apoi urmează o perioadă cu oscilații. Micşorarea bruscă din anul 1997 este determinată de excluderea din evidența statistică a unei părți a raionului Dubăsari, supusă autorităților nerecunoscute de la Tiraspol. O diminuare bruscă are loc şi în anul 2004, cu 113,4 mii de persoane, în anul 2005, înregistrându-se cota minimă pe parcursul perioadei analizate, iar începând cu anul 2005 a avut loc o uşoară creştere. Diferența semnificativă dintre datele recensământului general al populației din 2004 şi datele statistice curente (de la primării), se explică prin mărirea cifrelor de către autoritățile publice locale. Evoluția numerică a populației în această perioadă are valori negative pentru toate unitățile administrativ-teritoriale ale regiunii (cu excepția raionului Ialoveni). Descreşterea populației este de 15,6 mii de persoane sau 1,4%, cauza fiind bilanțul natural negativ şi soldul migratoriu negativ al populației în majoritatea unităților administrativ-teritoriale.

Tabelul 2

Dinamica numerică a populației Regiunii Geografice Centrale pe raioane în perioada 1989-2011 [5]

	1989	*1990*	*1991*	*1992*	*1993*	*1994*	*1995*	*1996*	*1997*	*1998*	*1999*
Anenii Noi	76,9	77,3	77,4	77,4	77,4	77,9	77,9	78,5	78,8	79	78,6
Călăraşi	85,5	84,7	84,5	84,2	84,2	84,6	84,1	83,7	83,3	83,1	83
Criuleni	104,8	90,6	91,1	91,4	91,5	91,8	91,8	83,6	83,8	83,7	83,7
Dubăsari	78,5	79,3	79,3	80	78,6	78,4	78	77,9	76,7	35	33,7
Hâncești	113,3	115,6	115,7	116,6	117,3	117,8	118	117,4	117,4	117,6	118,4
Ialoveni	84,4	85,5	85,8	86,2	86,8	87,6	88,3	88,9	89,1	89,5	89,5
Nisporeni	79,6	79,6	79,8	80,2	80,5	80,7	80,6	80,2	80,1	80,1	81
Orhei	130,6	131,7	134,6	134,9	135,1	135,7	135,6	136	135,7	135,8	134,5
Străşeni	101,6	97	97	96,8	96,7	96,8	96,5	95,8	95,5	95,4	95,4
Teleneşti	73	74,2	74,7	75,5	76,3	76,9	77,3	77	77,1	77,1	77,2
Ungheni	117,2	117,7	117,9	118,6	118,8	119,6	119,8	119,9	119,9	119,8	120,3
Mun. Chişinău	721,2	751,1	753,5	744,8	741,7	740,3	740,6	749,9	753,5	752,1	752,5
Total	**1766,6**	**1784,3**	**1791,3**	**1786,6**	**1784,9**	**1788,1**	**1788,5**	**1788,8**	**1790,9**	**1748,2**	**1747,8**

	2002	*2003*	*2004*	*2005*	*2006*	*2007*	*2008*	*2009*	*2010*	*2011*
Anenii Noi	84,4	83,9	83,7	81,7	81,5	82,5	82,4	82,3	82,4	82,1
Călăraşi	82,5	81,6	81,3	75,1	74,8	74,7	74,4	74	73,8	73,5
Criuleni	72,4	72,8	72,8	72,2	72	72,2	72,2	72	72,2	72,3
Dubăsari	35,5	35,9	35,8	34	35,1	35,1	35	35	35	35,1
Hâncești	127,4	127	126,7	119,8	119,6	119,6	119,4	119,2	118,9	118,2
Ialoveni	94,7	94,9	94,9	97,8	97,8	97,9	98,1	98,4	98,6	98,8
Nisporeni	68,2	68,5	68,4	65	64,9	64,9	64,8	64,8	64,6	64,5
Orhei	131,5	131	130,7	116,2	115,8	115,8	115,5	115,3	115,2	115,2
Străşeni	91,4	91,8	91,7	88,9	88,7	88,7	88,7	88,8	88,8	88,6
Teleneşti	76,7	76,2	76,1	70	69,9	69,9	69,9	69,9	69,9	69,5
Ungheni	119,9	119,8	119,6	110,8	110,7	110,7	110,6	110,7	110,7	110,7
Mun. Chişinău	779,4	780	779,9	716,7	717,9	755,1	755,2	755,9	756,6	759,8
Total	**1764**	**1763,4**	**1761,6**	**1648,2**	**1648,7**	**1687,1**	**1686,2**	**1686,3**	**1686,7**	**1688,3**

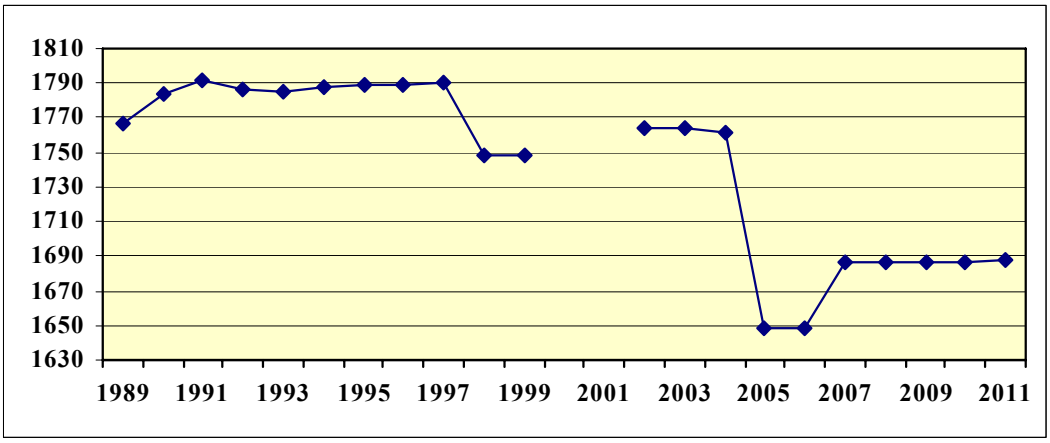

Figura 1. Dinamica numerică a populației pe RGC

Analizând mişcarea naturală a populației în RGC în perioada 1989-2010, în contextul tranziției demografice, constatăm că perioada analizată se încadrează în limitele sfârşitului fazei a IV-a a tranziției demografice până în 1995 şi continuă în faza a V-a a tranziției demografice până în prezent [2]. În ansamblu, pe țară, bilanțul natural este negativ din anul 1998, iar în RGC bilanțul este negativ doar în anul 2005, în rest fiind pozitiv (*figura 2*). Factorul principal care contribuie la această situație este prezența Municipiului Chişinău, care deține circa 40% din populația regiunii şi atrage tineretul şi forțele apte de muncă din întreaga țară.

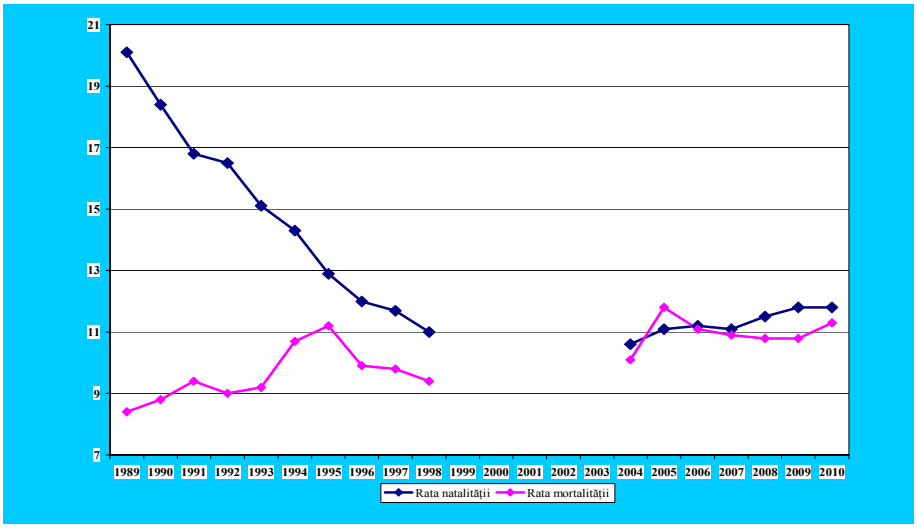

Figura 2. Ratele natalității şi mortalității în Regiunea Geografică Centrală în perioada 1989-2010 [5]

Acest trend se suprapune pe tendințele generale pe țară. [2] Astfel, faza a IV-a a tranziției demografice se caracterizează prin echilibrarea treptată a natalității şi mortalității la niveluri mai scăzute. Natalitatea are o stabilizare relativă cu tendință de descreştere, iar mortalitatea are o tendință de creştere treptată, drept urmare a îmbătrânirii demografice, cu un bilanț natural pozitiv, ceea ce se manifestă şi în cadrul RGC. Aici situația este, practic, identică cu cea pe țară în decursul fazei date. În faza a V-a, numită „faza declinului demografic", pe țară se înregistrează un bilanț natural negativ. Situația demografică creată are caracteristicile unei crize demografice profunde, care se manifestă prin depopulare, îmbătrânire demografică, reducerea potențialului reproductiv şi a efectivului de brațe de muncă etc. [4] Faza declinului începe în anii '90, iar faza a V-a începe în 1995. În RGC, perioada analizată are trăsături similare, însă declinul demografic se înregistrează puțin mai târziu. Astfel, se observă o reducere vizibilă a natalității până în anul 2004, când atinge cota minimă pe parcursul acestei perioade (10,6‰), apoi urmează o perioadă de creştere mică ajungând în anul 2010 la 11,8‰. Până în 2010, numărul celor decedați a oscilat, cu mici scăderi, însă continuă să crească, ajungând la 11,3‰.

Procesele migraționiste influențează, de asemenea, profilul demografic al regiunii. Se constată trei fluxuri migraționiste principale: rural-urban în interiorul regiunii; RGC-Chişinău şi emigrația, care este şi cel mai puternic flux migrator al populației din regiune. Conform rezultatelor recensământului general al populației din 2004, circa 89400 de rezidenți ai RGC erau „temporar absenți", ceea ce alcătuieşte 8,8% din populația regiunii. [3]

4. Tipologia unităților administrativ-teritoriale din RGC. În continuare, a fost realizată o tipologie a unităților administrativ-teritoriale din RGC, grupate în funcție de similitudinile dinamicii populației, care se datorează influenței a 3 factori principali (mişcarea naturală, migrația şi modificările administrativ-teritoriale), fiind delimitate următoarele categorii:

a) Municipiul Chişinău, care are un trend general de creştere a populației (cu unele oscilații), determinat de modificările administrativ-teritoriale, de bilanțul natural pozitiv şi de soldul migratoriu pozitiv. Astfel, în anul 1989, în cadrul municipiului, se includeau oraşul Chişinău şi doar 3 localități rurale (Bubuieci, Dobrogea şi Revaca), care deținеau 1,4% din populația municipiului, iar în prezent (conform Legii privind organizarea administrativ-teritorială din 2001), municipiul include 35 de localități. Bilanțul natural al populației, în ansamblu, pe municipiu, este pozitiv pe parcursul întregii perioade, ceea ce se explică prin faptul că, la nivel național, se remarcă polarizarea teritorială înaltă a populației, aici fiind concentrat principalul potențial uman şi economic al țării.

b) Raioanele Călăraşi şi Dubăsari au un trend de descreştere continuă în toată perioada analizată. În raionul Dubăsari, populația s-a micşorat cu 43,4 mii de persoane, urmare a faptului că până în anul 1997 raionul cuprindea şi partea transnistreană, inclusiv oraşul Dubăsari, iar, ulterior, această parte, fiind supusă autorităților nerecunoscute de la Tiraspol, nu mai este inclusă în statistica raionului.

c) Raioanele Criuleni, Nisporeni şi Străşeni au o tendință de descreştere în trepte, datorată soldului migratoriu negativ, dar şi bilanțului natural negativ al populației. Cel mai mult s-a micşorat populația raionului Criuleni: cu 32,5 mii de persoane, din 1989 până în 2011, la aceasta contribuind şi excluderea din componența raionului a unor localități (Stăuceni, Budeşti, Colonița, Grătieşti ş.a.) încadrate în mun. Chişinău.

d) Raioanele Anenii Noi, Hânceşti, Orhei, Teleneşti şi Ungheni au avut un trend general de creştere până în 1995-2002, după care urmează o descreştere uşoară. Astfel, în raionul Anenii Noi, populația s-a micşorat cu 2,3 mii de persoane începând cu 2002, în raionul Hânceşti – cu 9,2 mii de persoane din 2002, în raionul Orhei – cu 17,8 mii de persoane din 1996, în raionul Teleneşti – cu 7,8 mii de persoane din 1995, iar raionul Ungheni a avut o depopulare cu 9,6 mii de persoane din 1999 până în 2011.

e) Raionul Ialoveni este singurul din regiune şi din țară care, în toată perioada analizată, are o tendință de creştere uşoară, datorată atractivității raionului pentru migranți, grație vecinătății Chişinăului. De asemenea, s-au produs şi numeroase modificări administrativ-teritoriale: raionul a pierdut 4 sate (Băcioi, Brăila, Frumuşica şi Străisteni), alipite la municipiul Chişinău, în schimb a câştigat 9 sate din fostul raion Căinari (Gangura, Alexandrovca, Homuteanovca, Misovca, Cărbuna, Cigârleni, Răzeni, Mileştii Noi şi Văratic).

Concluzii.

- Dinamica numerică a populației RGC, în perioada 1989-2011, se remarcă printr-o tendință generală de descreştere, datorată în special soldului migratoriu negativ;
- Bilanțul natural al populației, în ansamblu pe regiune, este pozitiv, cu excepția anului 2005, spre deosebire de valorile medii pe țară, care sunt negative constant începând cu anul 1998;
- Dinamica numerică a populației RGC pe unități administrativ-teritoriale este diferențiată (fiind delimitate 5 tipuri), ca rezultat al influenței mişcării naturale, migrației şi modificărilor administrativ-teritoriale.

Bibliografie:

1. Anuarul Statistic al Republicii Moldova (1989-2011). Biroul Național de Statistică. Chişinău: Statistica.
2. Grozav A., Sochircă V. *Considerații privind tranziția demografică în Republica Moldova*. Studia Universitatis, Seria „Ştiințe reale şi ale naturii", revistă ştiințifică, nr. 6 (46), 2011. – Chişinău: CEP USM, pag. 71-76.
3. Recensământul populației din 2004 / Biroul Național de Statistică. Culegere statistică (în 4 volume) / Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. – Chişinău, 2006.
4. Sochircă V. *Evoluția demografică a populației Republicii Moldova în profil teritorial*. Revista lunară ştiințifico-consultativă în management „Finconsultant", nr. 5/2011. – Chişinău, pag. 82-88.
5. www.statistica.md